

REDACCIÓ
Ripoll, 22, 2.

ADMINISTRACIÓ
Ripoll, 22, 2.

LA GRAMALLA.

SETMANARI CATALA.

Se vent en tots los kioscos.

Suscripció: Tres mesos quatre rals.

Dos quartos lo nombre.

LLITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.

Nocions sobre la propietat; per Guillem de Rocafort. — Origen y avensaments del lleguatge; per Joaquim Batet. — Cansó de la primavera; per Felip de Saleta. — Faula: *Los furias* (traduïdas del alemany). — *La festa del Roser*; per Rossendo Messeguer. — Cartas á una pageda; per un noy de S. Pol. — Quadro de costums; per M. S. y Z. — Teatres; per S. — *A Maria, Verge de Montserrat*; per Dolors Montcerda. — Anécdotas y curiositats literarias. — Epigramas. — Nevas. — Corradotas. — Endevinalla. — Solucions. — Correspondencia.

NOCIONS SOBRE LA PROPIETAT.

(Origen del dret de propietat.)

La propietat e' est l' ennemi du vol.

(F. Bastiat.)

La propietat est l' enemiga del furt.

(F. Bastiat.)

Fins que la gran revolució francesa fou arribada, ningú pensá en negar lo dret de propietat. Llavors se suscitaren tots los problemes socials, y se buscá sa resolució, y entre ells se suscitá la gran qüestió del dret de propietat. Dos foren los partits que s' disputaren lo camp y se juraren una guerra á mort. Los uns nomenats socialistas, sens dupte inspirats per las desgracias de la societat, fondaren una escola utópica, quimérica fundada en ideas encisadoras pero disolvents é impossibles; escola que volgué rabassar lo antich edifici social, sense saber com lo tornaria á reedificar, escola, en fi, que segons un dels seus mes il·lustrats escritors, Proudhon, tenia per crit de guerra la máxima: «La propietat es lo furt»; crit fatídich per la societat, com per la pobre nau mercant ho es lo pabelló del pirata. Nosaltres aquí sentarem ara alguns lleugers principis sobre l' origen del dret de propietat, tota volta que tenim la dita de poder tractar los grans problemes socials, en la hermosa llengua de En Carlos Bonaventura Aribau, problema que fins ara, lo poble havia estudiat únicament en la llengua de Castella. Sens permeterá ara advertir á nostres lectors que tractem del dret de propietat territorial, no solsament perquè es lo mes combatut, sino també perquè la agricultura es la mare de las demás industrias.

Lo dret de propietat es tan antich com l' home. Lo principi del dret de propietat, diu M. Cousin, es la voluntat eficaz y perseverant, lo treball baix la condició de ocupació primera. Nosaltres creyem lo mateix que Víctor Cousin que lo principi del dret de propietat es lo treball. En primer lloch podem considerar la terra com un agent natural que se diu; es dir com un dó gratuit de la naturalesa. La terra donchs se trobaba al principi dels segles, com avuy dia se troban l' aire, la llum, la mar y altres; pero la terra era de la classe de agents naturals nomenats apropiables, perquè quan un home se 'ls apropia 'ls altres no sen poden servir. Pero sens dirá res dir donchs, que bastaba que un home se apropiés un tros de terra perquè

quedés eix tros sempre en la sua legal possessió? Per l simple fet aqueix, no; pero si per lo revall que l' home hi ha empleat. Respondeume á aqueixa pregunta, senyors socialistas, quan un cassador vos porta una perdiu y ni doneu, per exemple, sis rals (perque creyeu que 'ls hi doneu aquells sis rals, per la perdiu? Si penseu aixís aneu ben equivocats, no doneu sis rals al cassador per la perdiu perquè ell no la ha pas feta, la perdiu vos la ha donada Deu que la cria, y la proba de aixó la teniu que si vosaltres aneu al bosch y la agafeu, será vostra y no os costará res. Aquells sis rals 'ls doneu al cassador perquè ell vos fa un servici, que consisteix en anar á perseguir la perdiu, y vosaltres li doneu una quantitat de moneda ab la que ell se proporcionarà altres servicis; es dir donchs que no pagueu al cassador 'ls sis rals per la perdiu, sino per lo treball de anar á cassarla y per pagarli los gastos que li ha ocasionat. Lo mateix se veu en la terra; la terra per sí sola no es res; necessita del treball del home per fructificar y veus aquí lo que constitueix la propietat, lo treball que l' home ha empleat en aqueix agent natural que se nomena terra, del mateix modo que l' cassador te la propietat de la perdiu que ha cassat per lo treball que hi ha empleat. Veus aquí, lectors, l' origen del dret de propietat, dret sagrat é inviolable, ferma pilastra ahont descansa la industria, Si no hi ha destorb, esposarem en un altre article las consecuencias del dret de propietat, demostran qu' es filla de la llibertat, santa llar ahont se ensenen tots los drets del home. La llibertat, diu Braudillart, es que dona á Diógenes lo dret de guardar son lloch als beneficis del sol, es la que constitueix lo dret del salvatge sobre lo tros de fusta que ha arrancat al arbre.»

Guillem Rocafort.

IMPORTANCIA DE LA LLITERATURA.

II.

Origen y avensaments del lleguatge.

Digne de admiració y de gran estima es eixa part de la literatura; pus á mes de servir per pensar com diguerem en un altre article, ell es lo que forma la gerarquia humana, per ell se distingeix l' home de las bestias y sobre d' ellas s' alssa.

Varias opinions hi han hagut sobre son origen. Pero la que conta ab mes sectaris per esgrimar es la que sosté que antes hi havia sols lo lleguatge inarticulat de las in-

Lo distingit doctor en Medicina En Pau Estorch e Siqués tramés son arma al Criador en esta Ciutat Comptal. Una mort sobre á la Terra, á las Lletres catalanas e á sos amichs l' ha arrebatat. Dotat de un amor ardent envers aquella, inmortalis monuments levá á eixas, ab los quals forta gaubansa á estos y als que sense serho, eran sos admiradors, esdevench. Sa Gramática catalana, sa Retórica e Poética, son Dicionari de la Rima e los fuetejants *repichs* que á faysó de Juvenal, ab lo pseudónim de Tamboriner del Fluviá escriguera, son obras que romandran per james grontxantse en lo cimanol del frondos arbre que en la Terra catalana los novells trobadors han fet brotar.

Si grat li 'n deu la lliteratura, no menys li 'n deu la Ciencia. Ses escorsoneres pedres de qual virtut fonch feta satisfiaent experimentació per los pus prous e sabents en l' art d' Esculapi han arrebatat dels ferestechs braços de la Mort ombrívola á molts, als qui malauradament un foll ca, enmatzinat mos dat los havia. La matinada del 22 de juny será de malastruga remembrança. Lo honorable Misser Pau, fonch en ella retut per la esmolada dalla de la venjativola Parca, en qual tall ab la sua pedra escorsonera moltíssimes osques fet havia en les hores que en repicar son aremorat Tamborí no esmersava.

Siali la terra lleu.—Per la Redacció, Joan Montserrat.—Joan Sardá.

terjeccions, passant luego als noms, després a las relacions entre aquets y finalmente s'arriba al llenguatge articulad que espresa nostres sentiments, accions é ideyas. En veritat no hi hauria invent de tanta admiració com lo llenguatge, lo que seria necessari fos obra de las primeras y grosseras etats. Mes estant en la antigalla completament separats ja per son caracter cassador, ja per l' estrany de son comer y no tenint altre societat que la doméstica, y encara imperfecta, ¿pot ser posible tenir un conjunt de paraulas com signes de llurs ideyas? Sembla que per fixar lo valor de las paraulas, ya que son convencions, era precis per formular lo llenguatge viurer l' antiguetat, en societat perfecta y precedir lo llenguatge a la paraula com ingeniosament nos diu Rousseau: la paraula degué ser necessaria per inventar la paraula.

Per altre part no s'concebeix lo pensament sens paraula, de la mateixa manera que no s'concebeix la resolució de un problema matemàtic compost de altres problemes sens la resolució sucesiva de aquets esborrants y quedant sol lo resultat. També l' esperiencia nos demostra que l' pensament necessita l' ajuda de la parla y una prova tenim d'axo en las criaturas que mes avansant quant mes paraulas aprenan.

A mes, si fos obra de la elaboració aniria millorantse ab lo temps y la Historia nos ensenya no es aixis ja que las llenguas modernes jamay han arribat a la perfecció de las antigues: y considerant ademés l'analogia que hi ha entre tolas las llenguas y la lògica en que estan fundadas, son tantas las dificultats que presentan que no s' pot menos de concedir que l' llenguatge es un auxili de Deu, una obra del Criador.

No obstant no podem suposar que a l' home se li concedis l' idioma tot de un plegat; sino que sembla mes natural que se li donessin las paraulas adaptadas a las circumstancias, deixant que ell lo millorés, segons lo exigissin sas necessitats; y sens dupte las interjeccions foran los primers elements del llenguatge, si suposem un període antes de la invenció de tolas las paraulas pus que los homens no tindrian altre medi de comunicar los sentiments que son los crims de la passió que acompanyats de los moviments mes espresius de la mateixa.

Creixeren las necessitats y allavors formaren las paraulas valentse sens dupte de la imitació y no com alguns volen suposar arbitrariament, pus aixó seria admetrer un efecte sens causa. A primera vista sembla que la relació no existeix ab las ideyas de los objectes morals, mes personas enteses en eixa materia opinan que també pot veureshi alguna correspondencia ab la cosa significada.

Eix estat de relació debia existir en lo primitiu temps de las llenguas en que l' home pronunciava ab mes inflexions de veu que are y esforçantse per medi dels gestos y crims que li dictava la naturaleza; mes no després que augmentantse en gran manera l' terminus los forma per diferents medis capritxosos, com son la composició y derivació arribant fins a perdre poch a poch l' analogia de llurs arrels.

Com lo modo d' espresarse l' humanitat en son principi era mol fort y espressiu, lo llenguatge no podia menos d' umplenarse de figuras nerviosas y pintorescas, no sent eixas inventadas per los retòrics y oradors, ans lo confrari, jamay s'usaren mes figuras que quant tot just se trobaven paraulas per espresar llurs pensaments.

Al pas que fou mes abundant lo llenguatge perdé aquell estil figurat y se feu molt mes concis: la imaginació tingué molta menos influencia y va deixá de ser universal lo espresarse per medi de gestos y de tós.

De tot lo dit se trasllueix que l' llenguatge en son principi fou escás de paraulas, pero espressiu en lo modo de proferirlas; que cuant mes ha avensat la societat, la inteligencia mes terreno guanya y lo perdé l' imaginació; que passant de la pobresa a l' abund y de l' entusiasme a la freda rahó, las antigues llenguas eran propias per l' oratoria y poesia y las d' ara per la rahó y filosofia.

JOAQUIM BATET.

CANSÓ DE LA PRIMAVERA.

(Imitació de Piferrer.)

Suena la gaita, ruede la danza.

La esperada primavera

—Fuge la pena del nostre cor—

ja n' retorna falaguera

per tot arreu llansantne amor.

L' enamorada pastora

—Fuge la pena del nostre cor—

que n' te un jove que l' adora,
ne cull violetas per son amor.

Lo pastor tendre y aymant
—Fuge la pena del nostre cor—
lo fruviol tocant
n' envia queixas a son amor..

L' aucell a propet del riu
—Fuge la pena del nostre cor—
ne reñla ben joliu,
que va acostansant l' seu amor.

La font que n' devalla pura
—Fuge la pena del nostre cor—
una cansó ne murmura
qu' en son llenguatge vol dirne amor

L' aura tendra y amorosa
—Fuge la pena del nostre cor—
ne besa a la flor flairosa,
qu' a dins son calser troba l' amor.

Tots los arbres reverdeixen;
—Fuge la pena del nostre cor—
y las plantas ne floreixen,
qu' en aqueix temps tot sent amor.

Y tot alegre respira:
—Fuge la pena del nostre cor—
y també la meua lira
cansons ne canti per mon amor.

FELIP DE SALETA.

FAULAS.

Las Furias.

—Mas Furias, digué Plutó al missatger dels Deus, se m' van tornant vellas y tontas, y jo las necessito fresquetes y molt vivas. Ves donchs, Mercuri y tria en lo mon superior tres donas ben sólidas, a propòsit pera aqueix ofici.

Al cap d' una mica, digué Juno a sa criada: ¿Creus poguer trobar entre 'ls mortals dos ó tres noyas completament fortas y castas? Pero aixó sí, ben fortas, ¿saps? Las vull per burlarme de Citerea que s' vanagloria d' haver subjectat a tot lo sexo femení. Ves donchs, a veurer si las trobas.

¿Quin recó de mon deixa que no busqués la bona Iris? Pero ca., fou inútil. Sola com avans torná a la presència de Juno que al veurerla, esclamá: ¿Es possible? ¡Oh castedat! ¡Oh virtut!

Deesa, digué Iris, prou hauria pogut trobar tres noyas que haguessen estat ben fortas y castas: que s' haguessen rigut de qualsevol home: que tinguessen apagada en son cor tota guspura d' amor: pero ja era massa tart.

—¿Massa tart? digué Juno, ¿y cómo es?

—Perque ja Mercuri las havia escullidas pera Plutó.

—¿Per Plutó? ¿Y per qué las vol Plutó, aqueixas virtuosas?

—Per Furias.

LA FESTA DEL ROSER.

BALADA.

I.
Ja las campanas ne tocan,—ja desde llur campanar
L' eco sa veu argentada—als pobles ne va portant,
Manifestant alegroyas—la festa que per lo maig,
Ne celebra Vilanova—ab gran pompa y magestat.
Ja 'ls muixins per los carrers—ab llurs instruments tocant,
Ne dihuen a las ninetas,—que la festa n' ha arribat;
Y 'ls nins arreu jugullosos,—plenas de rosas las mans,
Cridant dihuen; ja ve 'l dia,—ja ve 'l dia de los balls;
En est dia las donzellas,—amor juran als galans,
Y ells en cambi del amor,—que las ninas 'ls han dat,
De las flors mes ufanas,—que se troban en los camps,
Un ram a sa nina donan,—simbol del amor mes gran.
Ja 'ls muixins per tot lo poble,—la volta prest han donat,
Y ab la veu dels instruments,—que be s' poden dir reclams,
Las ninetas enciseras,—al arrabal n' han portat.
—¿Qui es aquella donzelleta—que ve allá ab l' hereu Nadal?
—Es la reina de la festa,—de la festa d' aquest any,—
Huy fa un any que s' prometeren,—promte diu que s' casarán,
Ja la música armoniosa,—comensa ha tocar un ball,
Y ja l' hermosa Claret,—lo balla ab l' hereu Nadal;
Ja las ninas y 'l jovent,—se posan també a ballar.

Y 'ls nins moventne gatzara,—alegran tot l' arrabal.
Ja ne passa la vigilia,—la vigilia de los balls;
Ja s' font la claror del dia,—ja se n' es plegat lo ball;
Y tots aguardan la festa,—se n' van cadascú a sa llar:
Mes encar de las campanas,—que no paran ab llurs brands,
La veu argentada, l' eco,—als pobles ne va portant.

II.

Ja la nit se n' es anada,—ja la lluna palideix
Entre l' auba emporpurada—ab que s' engalana 'l cel.
Ja 'l sol ne cubreix la terra—ab son rich daurat mantell,
Y 'ls muixins ab la maynada—la auborada van a fér,
Y ab tó que l' ayra reviva,—los instruments tot playent,
A cada troba que s' canta,—un nou pensament se veu.
Ja de dalt de las montanyas—se veu devallar la gent,
Per aquí de Vallromanas,—se veu venir lo jovent;
Per llá, de Patou y Boga—ne venen també llaujers,
Y ab fluiol y tamborino,—mes enllá 'ls de Montornés.
Tots se junten a la plassa,—un ball arreglan ensemms
Y 'l plaber y l' alegria,—en sos semblans reflecteix.
Tots a les funcions d' esglesia,—ne van com a bons fidels.
Y a la professo acompanyan,—a la Verge del Roser.
Ja al ball de las enramadas—van a dar comensament,
Y las ninas a la plassa,—aguardan ja llurs ramets;
Una n' hi ha tan encisera,—com n' hi puga haber cap mes,
Es la garrida Claret,—que aguarda son jovernel,
Qu' un ramet te de portarli,—de rosetas y clavells.
En una ma la corona—y a l' altra ma lo ramet
L' hereu Nadal se presenta,—y penetra entre la jent;
La corona deposita—en lo sim del lladoner,
Y son ramet ne regala—á una de Montornés.
Ja a lo ball de las ramadas—se vá a dar comensament,
Y ja la hermosa Claret—folla de tan sentiment,
Se n' es anat de la plassa,—per no veure al seu promés.
—Mes que li passa a la nina,—que estesa cau de repent,
Es que en lo ball de la plassa,—li fou dat un gran tropell,
Y a casa sua la portan,—entre quatre jovernets.

¡Ay que la nina está mala,—y per sa vida se temp,
La campana de l' esglesia,—ab son accent planyider,
Ne diu a la gent del poble—qu' ha de surti 'l sacrament,
Qu' han de combregar a la nina,—a la nina del fuster!...
Ja lo ball se n' es plegat,—ja las ninas y 'l jovent,
S' en van cap a la parroquia—acompanyant l' sacrament.

III.

Ja desde llur campanar,—a morts las campanas tocan,
Y als pobles del vehinat,—sa veu funeraria portan,
Dihentos que la Claret,—la Claret se n' es morta.
Tan gran es lo sentiment,—que pot ser sa mare enlòquia;
Qui li havia de dir,—quant se la veyá tan bona!...
Las donzelleas hi van,—mes sens veurerla se n' tornan,
Tan gran es lo desconsol—qu' en aquella casa hi troban:
Ja desde llur campanar,—a morts las campanas tocan,
Y acompanyats del Rectó,—trists surten de la parroquia,
Los que forasters allí—per ser la festa se troban,
Y tot cantant lo respons,—a la Claret se n' portan:
La penyora mes prehuada—á sa marea li roban!
Ja del sim del lladoner,—son a baixar la corona
Y ab llágrimas de dolor,—la posan damunt la fossa
Ay hereu de ca n' Nadal,—per tú la Claret es morta!

Rosendo Messeguer.

CARTAS A UNA PAGESA.

II. Lo gel y la neu.

Avans has vist l' aygua, convertida en vapor, pujar al cel, y ara la veurás semblant a lo mármol. ¡Oh! quant sensilla y admirable es la naturaleza ab los seus fenomens! Un xich de calor, fa l' aygua invisible, com l' ayre; ab un grau menys, corra convertida ab un lleuger riu y fertillisa 'ls camps; privada en fi d' una part del calorich que s' porta, s' cresta llisa; y allavors, ahont suravan las naus, s' hi sentan passar los carros, segons diu un autor.

Passa, donchs, l' aygua al estat de gel, cedintne a l' ayre que la rodeja, una part del calorich que conté.

Si reflexionas sobre las relacions qu' existeixen entre las necessitats de la Naturaleza y las propietats de l' aygua baix aquestas diferents formas; si adverteixes la necessitat de que siga destinguda y cresta llisa en lo cim de las montanyas; que córria després per las seuas faldas, y en fi que l' ayre s' apodera d' ella, la vaporisi y la fassi pujar de nou per tornarla a son origen, t' admirará la beneficencia del Criador; y com Moisés sentirás la veu de Deu en la montanya.

Treu a l' aygua una sola de sas propietats y s' destruirá lo mon. L' existencia de tots los sers dependeix d' una bufada.

L' aygua s' modifica de moltes altres maneres. Ja saps que los nuvols s' componen d' una gran pila de vapors. Quant lo fret s' apodera d' ells y 'ls gela sens variar sa forma, cauhen, y allavors s' forma la neu: si l' nuvol desfentse apila sas parts per trasformars en pluja, las gotas s' gelan y s' forma la pedra; y aixis lo mateix nuvol dona, segons la temperatura de l' ayre, neu, pluja ó pedra.

La neu es per una gran part de lo globo lo que las ayguas del Nilo per l' Egipte: cubrint nostras terras de blancas y resplandentas alfombras durant l' estació de l' hivern, impideix que lo fret destruesca los grans y 'l germen de las plantas; y aixís escalfa y fertilisa los camps. En los costats de lo mont Atlas se vehuen dès lo mes d' abril, las puntas verdes de las espigas atravesar la blanca superficie de la terra, y creixer y desaraollars' á mida que 's disminueix la neu: encar no desapareix aquesta enterament de los camps, quant lo blat presenta sas espigas doradas, y cahuen baix la fals del segador. Los habitants de la Saboya y de la Suiza dehuen á la neu toda sa riquesa.

Al retorn de la primavera, quant la neu abandona las pasturas qu' ha conservat, los pastors condueixen sos remats á la falda de las montanyas, benehint la Providencia que cuyda de vestir la terra pera preservar-la de lo rigor de las geladas. Sembla, doch, que l' aygua sols muda de forma pera multiplicar sos beneficis.

Enfilat com los antics filòsops al cim de las montanyas y gozarás del magnífich espectacle d' ellas; allí estudiarás l' origen del rius en mitx de los gels que s' enfilan fins als nuvols. Allí es ahont la Naturaleza ha tancat tots los tresors de la terra; ahont l' ayre porta las ayguas de l' Occéa, y ahont una ma invisible prepara la verdor de la primavera y los fruyts de la tardor. ¡Quánt grant se fa l' home que dès l' altura d' eixas montanyas endevina 'ls designis de la Naturaleza y que seguint ab l' imaginació 'l curs de los rius, l' origen dels que, contempla, dirigeix al Criador l' himne del reconeixement!

Los quadros que presentan las montanyas son sumament prodigiosos, y omplen lo cor d' agradables y puras emocions, al mateix temps qu' elevan lo pensament.

Sembla qu' á 'n aquesta gran altura, l' ánima despresada de sas miserables passions, sols concibeix ideas sublimes, com si á mida que l' home s' acostá al cel, se despullés de sas ideas terrestres, y adquirís de nou 'l coneixement de sa grandesa!

Un noy de S. Pol.

QUADRO DE COSTUMS.

Tot just llustreja, y ja las campanas llansan al vent sos accents, pera advertir als pobles y masias del entorn, que dins poch va á comensar lo sant sacrifici de la missa.

Lo rectó y 'ls escolanets, tot ho preparan perque aquesta se celebra ab lo major lluhiment possible.

Xica es l' esglesia, molt modesta; pero 'l bon zel del qui se 'n cuyda, supleix la falta de medis de la parroquia.

Al poch, per entre 'ls sembrats y sortint dels boscos, comensan á ovirarse pagesas y pagesos, ab sas blancas mantellinas las primeras y los pagesos ab roja barretina.

Corrent y saltant per entre 'ls verts prats, cosa molt propia en la infantesa, també acudeixen los richs á la casa del Senyor.

Mentres de pe 'l lluny s' acostan los que van al sant ofici, s' obran las portas de las masias situadas prop l' esglesia, y d' ellas ne surten gayas ninas y joves que hi van també.

S' ohuen las últimas batalladas, y ja l' esglesia está plena de gom á gom.

Sona la campaneta, y los faels, agenollantse, ohuen la missa ab los major reculliment.

Ab lo cor ple de gaubansa y retratada en son rostre la sensillesa, se veu á aquella bona gent pagant á son Deu lo tribut que li dehuen, acudir á sa casa á donarli mercés per las que cada jorn ell los hi dona, ara en forma de grans, de fruytas ó de verduras.

Ohida la missa y havent ja desfilat tots los joves, comensan á sortir las donzellas, que troban ja á son promés que 'ls está esperant en la planeta que hi ha frente l' esglesia.

¡Ne voleu de xarrotejar y divertir-se! Ne voleu d' ignocencia y de tendresa!

A l' esquerra dos fadrinets fent boyra ab duas noyas.

A la dreta una mare, tota cofoya de veurer tants de joves que ab la major sensillesa festejan á las suas fillas, fa la distreta, parlant ab son marit dels assumptes de la casa.

Més enllá, los xicotets jogant als infantils jochs de balas y baldufas, donant mes animació al quadro, que tots los jorns festius en la plassa 's presenta.

Uns de mes grandets en un racó están bategant per veurer quí d' ells podrá ser rey, en lo joch de bitllas.

Tot es animació, tot encisa, tot alegre 'l cor.

Quina emoció no s' experimenta, quant al sortir lo rectó de la santa casa, tots, homes, donas, jovencels, donzellas, criaturas, tots, tots s' afanyan per besarli la má.

¡Quin quadro per un bon artista!

¡Quántas cosas 'li diu al observador aquest sensill acte!

Despedintse de tots y á tots besantlos, se despedeix lo pobre pastor de sas ovelles, que també comensan á marxar, al sentir lo buyt que deixa en aquell lloch lo bon sacerdot.

Un per çí, altre per llá, se 'n van tots per los mateixos caminals per hont vingueren, portant á las suas casas l' animació, y 'l bon consell als que per una causa ó altre no han pogut assistir á l' esglesia.

Eixa es lector la fesomia que presentan en los jorns de festa las encontradas de Catalunya. Mon objecte no es estat altre que presentar, be ó mal, una de las cosas mes caracteristicas de nostra terra. Si ho he fet mal, perdona, que 'l móvil que m' ha guiat no ha estat dolent. Si ho he fet be, que no ho crech, gran será la meva satisfacció, al veurer qu' he lograt tractar ab lo degut acert, una de las costums mes bonicas de nostre poble y que mes digne es de contemplació.

M. S. y Z.

TEATRES.

De cada dia es mes gran la concurrència que assisteix al teatre de la «Zarzuela» á las presentacions dels quadros al viu, dirijits per la inteligenta senyora Farriols. Lo dimars d' esta setmana s' estrenaren en dit teatre, quelquns cuadros que cridaren la atenció dels concurrents; especialment los anomenats «Flora en son carro triunfal», «La elevació de la creu», «Celos d' Otelo», «L' últim sospir.» etc. Totas las personas que prengueren part en la presentació de dits quadros foren molt aplaudidas, en particular la senyora Farriols y 'l senyor Moyá qu' estigueren á una altura admirable en lo quadro «Celos d' Otelo». Tambe hem tingut ocasió de veurer los tant aplaudits «Diana en lo bany» «La fam» y «Cain y Abel»: En eix está encarregada de la difícil presentació de Cain la senyora Farriols, y en veritat no 's pot donar mes energia per part de dita senyora, puig que talment sembla imposible que sia própia d' ella. Esperem que 'l públich de Barcelona aprofitará la ocasió pera veurer y admirar la inteligencia de la senyora qu' ab tant acert los dirigeix. Molt nos plau poder avuy fer justicia en aquest sentit, mes, en quant en lo nombre anterior ab prou sentiment, la tinguerem que fer en altre mes oposat. Lo que sí voldriam, es que, la companyia dramática que actua en est teatre, particularment los actors tinguessin un xich mes estudiats los papers y d' aquest modo, evitarian que 'l apuntador no crides tant, y produirían mes efecte las produccions que 's posan en escena. Per lo que toca á las damas de dita companyia desempenyan regularment los seus papers.

Tambe hem assistit á algunas de las funcions que dona la companyia dels Bufos en lo teatre del «Prado Catalan». Debem dir d' esta companyia lo mateix que dihem de tots los bufos: los actors molt bons, la música magnífica pero la obra sumament dolenta; llástima es á fé que actors som los senyors Arderius s' ha-

jin dedicat á aquesta mena de literatura dramática que mes bé es, un escarni de literatura qu' altre cosa. Han posat en escena *La bella Elena*. No sabem entendre com lo publich, que s' esgarrifa devant dels balls com lo *Mabille* y lo *Can-can* pot veurer sens tornarse roig de vergonya lo final del primer acte de la dita producció. Comprenem qu' una senyora que vegia anunciat en un teatre lo *Mabille* deixé d' anar á la funció per no sortirne avergonyida de troverse en tals escandols; pero lo que no comprenem es que, la mateixa senyora vagia á veurer *La bella Elena*, y trobantse ab escenas y balls tant ó mes indecents que 'l mateix *Can-can*, torne per segona volta á la mateixa funció, no sols sens veurer ofés son honor de senyora honorada, sino fins portantli á sas fillas com tendres poncelletas que 's portan á la verinosa abella perque xucle en llurs calzers tota la ignocencia, tot lo flayre ab que s' engalanan.

Y ¡qué 'n direm d' aytals produccions si las comparem ab nostres comedias y pessas catalanas? Mes no farém la comparansa, per no posar en ridicul als bufos del «Prado Catalan», y perque no se 'ns pugadir qu' obrém ab passió. No obstant, s' ha de regoneixer que, aixís com lo drama está destinant á moralisar als pobles, las comedias bufas no fan mes que pervertir las bonas costums; s' ha de regoneixer que en un teatre que 's diu *Catalan* y escau molt malament una companyia com la dels bufos Arderius; y s' ha de regoneixer també que Catalunya llensa ab justicia sas llágrimas de sang al veurer d' esta mena prostituit son nom y al veurer qu' alguns, (encar que poch) fills borts de nostra terra rendeixen tribut á una mena de literatura dramática tant degradant com es aquesta.—S.

A MARIA VERGE DE MONTSERRAT.

¡Oh Verge immaculada! ¡Oh reyna y gran senyora!
¡Oh joya de ma terra, tressor del Montserrat!
dels pecadors y tristos, jelsa protectora
escut de l' orfaneta, consol del desdixat;
Permet qu' al contemplarte entorn de ta grandesa
de ton castell de rocas al arribar al peu,
enamorada 't cante, ab viu fervor opresa,
turbada 't dirigeixi ma conmoguda veu;

Accepta 'l Verge pura, y amant y carinyosa
com reps de tas floretas lo perfumat alé
mon tosch cantar accepta ab ánima piadosa
puig d' armonía es pobre, tant sols n' es rich de fé;

De fé que creixer sento com viva flamarada
quant miro tas montanyas alsarse com gegants
y estendres damunt d' ellas la nit fosca y callada
com alas protectoras, mantell de richs brillants.

Y quant entre las brisas que solcan amorosas,
y quant entre 'l silenci que reyna per l' espay
himnes d' amor s' aixecan, que ab veus armoniosas
ne puijan al altíssim ab misterios encant,

Mon front s' abaixa á terra y de genolls postrada
ab viu fervor esclama mon cor, ja extasiat:
¡Oh salve ecesla reyna, la Verge immaculada,
la joya de ma terra, tressor del Montserrat!

Dolors Monserdá de Maciá.

Anécdotas y curiositats literarias.

Regnaba en Turin lo celebre Emmanuel Filiberto, vencedor de la arrogancia francesa en Sant Quintí.

Tres anys havian passat desde que Torquato Tasso ab sa *Jerusalem libertada* habia demostrat á Italia que era 'l millor poeta del seu seggle y de tots los que havian seguit á Dante.

Quants prínceps y senyors governavan llavors la Italia procuravan atreuerers á sa cort al creador de

Tancredó y de Reinaldo; pero el pobre Tasso se había enamorado perdudamente de Leonora, germana del Duch de Ferrara, y no sabia allunyar de ella á pesar dels tormentos que sa indiferencia y l'orgull de son germá continuament li davan.

Foll d'amor se torná lo desgraciado Torquato; y perdent l'esperansa de conmourer á aquells cors de roca, se'n aná de la ciutat de Ferrara vagant de cort en cort, honrat, sí, en todas ellas, pero malalt, foll y miserable y sens poder apartar de sa pensa l'imatje de s'aymia.

Sabedor Emmanuel Filiberto de tanta desventura cregué haver trovat la manera de remediarla, proporcionant al gran poeta un trió y un honor de que no n'hagués exemple en la antiguetat.

Imaginá que se construis á la vora del Pó una copia dels jardins de Arminda; y que se donés en ells una festa á la fasio de las que descriu Tasso en son immortal poema á qual fi enviá comisionats á aquet; invitant-lo á dirigir la obra y la representació, excusa decorosa que li permitiren assistir á la apoteosis de son geni.

Tasso acudí á tant delicat nombrament, y las festas que tingueren lloch arribaren á tal grau d'esplendor que se'n parlá de ella en tota l'Europa. Lo malhaurat poeta descansá quelquns mesos en la galant cort de Turin, y sos dolors se adormiren en mitg de las atencions, del amor y del entusiasme que l'rodejaren á todas horas.

Durant sa permanencia en Turin habitá un palau del carrer de la Basílica titolat actualment Palau de Tasso, y en lo que se llegeix la inscripció del tenor seguent:

Torquatio Tasso á ultims del any 1578 habitá aquesta casa per poch mesos y la consagró per tots los segles.

Una vegada convidaren á Quevedo á passar lo dia en una casa de camp d'hermosa apariencia y no lluny de la cort, acudí efectivament lo convidat y quedá satisfet en quant als departaments interiors, pero per un rapitxo del amo de la casa, no tenia aquesta jardí ni sortida de cap mena.

Tan tost ho vejé Quevedo, quan sens esperar mes pujá á cavall y se'n aná.

—¡Com es que us marxau tan aviat!—li digueren. —Amichs meus, m'en vaig á Madrid á pendre l'aire—contestá lo poeta. Y esperonant al cavall fugí á tot corre.

Vet-aquí com lo príncep Williams Bonaparte Visse arribá á ocupar lo puesto de felibre entre ls poetas provensals.

En un dels seus viatjes á Fransa, passejantse pels carrers d'Avinyó se pará en una llibreria, en quins aparedors se llegian los noms d'una munió d'obras escrites en un llenguatge per ell completament desconegut.

Aficionat, com sap tothom qu'es lo príncep á la literatura, desitjava vivament sobre l'idioma en que estavan escrits aquells llibres.

Entrá en la tenda, que no era altre que la del renomnat poeta Roumanille, y no quedá pas poch ni gayre admirat quant sapigué que aquells llibres estavan escrits en provensal, parla en quina existencia ni sisquera somniera.

Desde llavors se dedicá ab afany al estudi de aquella llengua en la que tant se habia de distinguir per sas melodiosas é inspiradas composicions.

EPÍGRAMAS.

Descripció d'un famolench.—Somiant se dirigeix á ls manjars, mou en va sas barras, se cansa de mouer las dents y fatiga sa garganta ab las apariencias de l' manjar y sens profit devora las sútils auras en lloch d'esquisits fruits.

Mes luego que se desperta, li agafa un desitj de menjar que arriba hasta lo mes profund de sas entranyas. Quant produex la terra, quant dona l'mar no li basta. Se queixa dels dejunis y busca atiparse en los convits públichs.

No n té prou de lo que hi ha en la ciutat y satisfaria á un poble y desitja mes de lo que son ventre permet.

L'enveja.—La palidesa está aseguda en son rostre, la flaqueza en son cor, may mira de frente, las dents amoratadas per lo rubí, lo cor plé de ira, la llengua está xupada de brí. La rialla may se acostá á sos llabis, á excepció dels dolors que veu provocats per ella. No gosa de la son y veu ab repugnancia la felicitat dels altres y se consum vejentla.

Lo Soletat.—Corro per aquí, per allí de una á altre part sens ordre fixo. L'alt arenal me privan lo caminar. Entre tant cridant en tot lo literal: ¡Teseo! Las vuydas penyas repeteixen son nom. ¿Qué? ¿Ahont aniré tota sola? L'illa no té cultiu.... no veig petjadas de homens, ni treballs de bous. Sospito que ls llops que despedassan ab sa dent árida las entranyas vindrán per una ó altra part! Acás eixa terra alimenta als lleons. Qui sap si aqueixa terra alimenta cruels tigres.

(Trahudas del llatí.)

NOVAS.

Ha vingut á la nostra redacció lo setmanari que ab lo nom «El Panadés» se publica en Vilafranca. L'hi agraphim la visita y prometem tornarhi.

Mentres estem preparant materials pera provar si es dialecte ó idioma la parla d'Ausias March y Fivaller, no podem menos de manifestar l'estranyesa que ns causa l' veurer que un periódich tan il·lustrat com lo «Diari de Barcelona» li des lo nom de dialecte, ocupantse de la Memoria de la Societat del Born.

La Societat del Born se ha servit trametrens una nota del cobrat y pagat per la filantropía y diversió del Carnestoltes d'enguany. Molt nos plau la deferencia que ha tingut dita Societat ab tota la premsa; motiu per lo qual li donem las mes espresivas gracias. També las hi donem per l'interés que pren per la reinaxensa de nostra estimada llengua, ja que en todas sas cosas se ha servit de nostre hermós idioma. Desitjariam que son bon exemple fos seguit per todas las societats que funcionant á Catalunya tenen lo mal gust de redactarho tot en l'estrangera llengua castellana.

Sabem que la Societat titolada «La juventut católica» celebrará un certámen poétich en honor de la Verge. Segons sembla lo premi será una ploma d'or, habenthi dos accésits de 30 exemplars de la composició premiada. Molt nos alegrem de que se admetin també en lo certámen las poesías escrites en nostra ben volguda parla catalana.

Debem advertir á las personas que ns remetren treballs per lo correu, se serveixcan posar lo nom al peu del original, ja que d'avuy endevant no n'admetem cap que no vinga ab aquest requisit.

A la major brevetat se estrenará en los Camps Eliseos una nova producció del conegut poeta catalá senyor Roca y Roca. L'assumpto que ha sapigut escullir l' señor Roca, será completament del gust del públich. La «Nova Passió», qu' aixís se titula aquesta obra, no atará en res ni per res cap creencia, motiu per lo que, y per la execució qu' ha de cábrerhi, desempenyada com será per actors de la talla dels senyors Figuerola y Bonaplata, li augurém bonas entradas.

De demá en vuit, la junta del casino titolat Reunion familiar ha dispost que l' benefici del autor de la zarzuela que tingue lloch lo 18 d' abril del present any, se fassia lo dia 3 del próxim mes de juliol. Creyem que serán moltes las personas que hi anirán.

CORRANDES.

A un roser jo comparo nostra existencia; que hi fa que alguna rosa ne tinga bella, me tindre y bonica; si aixís per cada una hi há cent espinas!

De qualsevulga que miri tinch, mina, celos amarchs; fins ne tinch de tots ullets; perque t' veuen al mirall.

Yo voldria ser, nineta, la creu que portas al pit, no per cap cosa dolenta... per sabé l' teu cor que diu.

A la font d'amor á veurer ne vaig anar jo cert dia y creyent trobar dols balsam m' han eixit novas feridas. (Tramesas per l' correu.) S. A. y C.

ENDEVINALLA.

Mos temps ¡ay! anys ha passaren; Are so runas no més; En ma bona etat tenia Torras, escut y marlets; De forca no me n faltaba, Terror de qui huy m' escupeix. So estat mansió de gent noble Y ara ho so del corp farest.

Solució á las xarada y endevinalla del nombre passat:

Lo tot de la xaradeta Cert ho era Jesucrist. ¡Ay, si l' pogués imitar Sentne com ell tant Humill! Joan Estrany.

Encar que d' endevinayre jo no puga ferne gala, á fe no m' ha costat gayre endevinarne qu' es Bala. F. S. (Tramesas pel correu.)

Correspondencia de «La Gramalla».

N. S. Juan. Barcelona. Encar que l' seu escrit es fet ab un xich més de modos que lo del Pagés de Valcarlos no puch insertarli per las ximplas que ell enclou.—Sebastiá Joseph Carner, Sarriá. Li agraeixo molt los seus geroglífichs, per ara no penso posarni. Escrigui y envins alguna composició no publicada.—Francesch Borrell, Barcelona. M' atinch á lo del sueltito, agafi l' diccionari de la «Academia», vagi contant y tindrà l' computo que dich.—P. P. id. Me dispensará pero no puch—Guillem Rocafort. Mataró. Rebut los seus articles sel'hi antiran publicant com ho fem ab lo primer.—F. S. Barcelona, i l' hi publicaré.—P. Garcia Enrich, id, la solució ha arriba tart.—A. y C. Barcelona. Se l' hi publicaré; escrigui forsa.—J. Martí y C. Barcelona. No s' dongui per ofés, pero no puch complaurel.—Un barceloní, id. Las solucions arribarén tart. La xarada y l' endevinalla son massa fácils.—Un literato, Barcelona. A son degut temps ho insertaré.—L. Munner, Barcelona. A son degut temps l' hi publicaré.—Un obrer, Barcelona. La primera li publicaré; la segona no puch per massa fáçil y cregi que m' sab greu perque desitxo complaurel.—F. P. M. Barcelona. Li publicaré, no obstant envii aquesta altre de que m' parla. La solució tart.—J. M. Barcelona; no puch de cap modo y cregi que ho sento.—S. F. Barcelona. Es massa fáçil per lo tant no puch insertarho.—Un suscriptor, Barcelona. La solució ha arribat massa tart.—Angel Pinto, Barcelona. Lo mateix.—Joan Estrany, Barcelona. No puch servirlo, es molt fáçil. No s' ofenguí.—X. Y. Z. Barcelona. Si arregla la primera li publicarem. La segona no puch y cregi que ho sento.—Guillem Jordi, Woolh-fise, Barcelona. Atés á lo que vosté m' diu li publicaré á son degut temps.—F. de S. Calella. Enterats.—Un d' Arenys de Mar, Habent arribat tan tart no l' puch complaurel.—Joseph Pascual y Prats Girona. Rebut los franqueigs.

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.